

ἙΠΕΤΗΡΙΟΝ

Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Γραδῶν

ἜΤΟΣ Ι΄

Ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις
Συλλόγου πρὸς ἐπίσχεσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν.

ἈΘΗΝΑΙ 1933

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΤΟ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 3 ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΟΛΥΜΠΙΩΤΙΣΣΗΣ

Ἡ παρά τὴν Ἐλασσῶνα ἱερὰ καὶ σεβασμία Μονὴ Παναγίας τῆς Ὀλυμπιωτίσσης, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπαθείας τοῦ ρέκτου Ἡγουμένου αὐτῆς πανοσ. Θεοφάνους, εἰσῆλθεν εἰς ὁδὸν τάξεως, εὐπρεπείας καὶ προόδου εἴπερ τις καὶ ἄλλη Μοχὴ.

Ἐν τῇ τελείῳς εὐπρεπισθείῃ Βιβλιοθήκῃ αὐτῆς φυλάσσεται μεταξὺ ἄλλων, καὶ χειρόγραφος κῶδιξ τοῦ 15' αἰῶνος, λίαν ἐνδιαφέρων:

Ἄριθ. 3, 20 1/2 × 14, 1/2, χαρτ., 15' αἰῶν. φ. 514.

Ἄρχ.: «Χρονογραφικῶν περιέχων». τέλ. φ. 514^α: «τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀποθανόντος τοῦ ρεγάτζου». Γραφὴ καθαρὰ καὶ ἐπιμεμελημένη, σφάλματα ὁμῶς ὀρθογραφικὰ πλεῖστα.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κῶδιξ περιέχει χρονογραφίαν λαϊκὴν περιλαμβάνουσαν τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥώμης, τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ὀσμανιδῶν μοναρχῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1571.

Τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ παρουσιάζει ὁ κῶδιξ ἀριθ. 3 ἔγκειται ἐν τῷ ὅτι οὗτος τυγχάνει τοῦ ἰδίου τύπου τοῦ σπουδαίου παρισινοῦ κώδικος Gr. suppl. 467, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Κρουμβάχερ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Βυζ. Λογοτεχνίας (Μετάφρασις Σωτηριάδου, Α' τόμος, σελ. 811) ἀποφαίνεται ὡς ἑξῆς:

«Περιεργότατον παράδειγμα τῶν δημοδῶν παραφράσεων εἶναι ὁ παρισινὸς κῶδιξ suppl. Gr. 467 τοῦ 15' αἰῶνος. Περιέχει ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν, Βυζαντινὴν καὶ Τουρκικὴν ἀπὸ Αἰνείου μέχρι Μουράτ τοῦ Δ' (1623-1640) εἰς δημῶδες εὐληπτον λεκτικόν, ἐφ' οὗ ὀλίγιστα ἐπέδρασεν ἡ λογία γλῶσσα. Ἐπιγραφὴν φέρει: Βιβλίον χρονογραφικὸν κυροῦ Γεωργίου τοῦ Συγγέλου (οὕτως) καὶ Ἰωσήπου καὶ Εἰρηναίου τῶν παλαιῶν χρονογράφων».

Ὁ κῶδιξ τῆς Μονῆς Ὀλυμπιωτίσσης δὲν ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν ἱστορικῶν, οὐδὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν ἣ ταῦτα ἀπαντῶσι καὶ ἐξ ἧς ἐτήρησε μόνον τὴν δηλωτικὴν λέξιν τῆς ιδιότητος τοῦ συγγράμματος: «Χρονογραφικόν» ὑπὸ τὴν μορφήν χρονογραφικῶν. Ἐν τῇ συνεχείᾳ ὁμῶς τὸ κείμενον τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς Ὀλυμπιωτίσσης καὶ τοῦ Παρισινοῦ εἶναι τὸ αὐτό, ὡς τοῦτο κατάδηλον γίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω παρατιθεμένων χωρίων εἰλημμένων ἐκ τῆς ἀρχῆς ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν:

Κῶδιξ παρισινὸς Gr. suppl. 467.

«... Περιέχων περὶ τοῦ πότε ἐκτίσθη ἡ Ρώμη καὶ περὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πότε βασιλῆς (ἐγένετο προσθέτει ὁ Κρουμβάχερ) καὶ περὶ τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν. Βασιλεὺς πρῶτος τῆς Ρώμης. Ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἠφανίσθη ἡ Τρωάδα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας...»

Κώδιξ Μονῆς Ὀλυμπιωτίσης ἀριθ. 3.

«Περιέχων περὶ τοῦ πότε ἐκτίσθη ἡ Ρώμη καὶ περὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πότε ἐκτίσθη καὶ πόσοι βασιλεῖς ἐβασίλευσαν ἐν αὐτῇ καὶ περὶ τοῦ πῶς ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ περὶ τοῦ πόσοι βασιλεῖς ἐβασίλευσαν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἐπῆραν τὴν βασιλείαν.

Ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἠφανίσθη ἡ Τρωάδα».

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, τὸ χρονικὸν τῆς Μονῆς Ὀλυμπιωτίσης λήγει εἰς τὸ ἔτος 1571 μὲ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Σουλτάν Σελήμ εἰς τὴν νῆσον Κύπρον¹, ἐνῶ ὁ παρισινὸς κώδιξ φθάνει μέχρι τοῦ ἔτους 1640, συμφώνως μὲ τὴν συνήθειαν τῶν συγγραφέων τοιούτων λαϊκῶν παραφράσεων, οἵτινες, χρησιμοποιοῦντες τὰ προηγούμενα χρονικά, προσέθετον καὶ τὰ μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτῶν γεγονότα.

¹ Ἐγγραφον ἐν Ἐρμουπόλει τῆς νήσου Σύρου τῇ 25 Ἰουλίου 1933.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

¹ Σημειωτέον ὅτι ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἁγίου ὄρους ὑπάρχουσι πολλαὶ παρόμοιαι δημῶδεις χρονογραφίαι.